

Особливості взаємодії у школі з учнями та педагогами, у родинях яких є військовослужбовці

Аналітична довідка за результатами анкетування

Базовим ресурсом для відновлення та життєстійкості військового¹ чи ветерана є його найближче оточення – сім'я, кохані, друзі. Але й вони (дружини, мами, діти) часто самі потребують підтримки та перебувають у стані стресу через постійне очікування новин із фронту.

Діти військовослужбовців, у тому числі ветеранів, також можуть переживати стрес і тривогу через тривалу відсутність батька або матері, загрозу їхній безпеці, відсутність інформації у разі, коли рідна людина безвісти зникла або перебуває у полоні, втрату близьких та інші травми війни. Через це вони можуть мати ряд особливих потреб, які потрібно враховувати педагогічним працівникам під час роботи з ними.

Не менш важливо враховувати вплив того, що у педагогічних працівників хтось із близьких, рідних теж знаходиться на фронті (брат, сестра, син, донька, чоловік, дружина тощо). Для професій типу «людина-людина» критично важливо, у якому психоемоційному стані знаходиться працівник, а у випадку педагогічних професій, до переживань і тривоги за близьких, додається ще й підвищена відповідальність за життя й здоров'я учнів, навчання яких відбувається у різних режимах.

Саме тому важливо розуміти проблеми та потреби членів родин військовослужбовців, щоб у подальшому шкільна освітня екосистема мала спроможність забезпечувати адаптовану підтримку для дітей та членів родин військовослужбовців, щоб допомогти їм подолати виклики, з якими вони стикаються у зв'язку зі службою своїх близьких.

Крім того, шкільне середовище є об'єднуючим для багатьох верств населення і має вплив та ресурси для надання не лише освітніх послуг, а й психосоціальної підтримки, формування комунікаційних навичок, цінностей і світогляду.

Громадська організація «Центр інноваційної освіти «Про.Світ» у травні-червні 2024 року провела **анкетування** серед педагогічних працівників щодо особливостей взаємодії у школі з учнями та педагогами, у родинях яких є військовослужбовці, ветерани, загиблі, зниклі безвісти, військовополонені (військовослужбовці та цивільні). Надалі для спрощення подачі аналітичного матеріалу ми використовуємо узагальнений термін „діти військовослужбовців», маючи на увазі усі вищезазначені категорії.

Анкетування допомогло виявити виклики та проблеми, які виникають у закладах загальної середньої освіти у взаємодії із членами родин військовослужбовців. Результати цього анкетування можуть бути корисними для освітніх управлінців, освітян, працівників психологічної служби школи у питаннях надання психосоціальної підтримки дітям та членам родин військовослужбовців у шкільному середовищі під час війни.

¹ Тут і далі, вживаючи форму чоловічого роду, ми маємо на увазі представників обох статей

Також результати анкетування використані при формуванні змісту **онлайн-курсу «Спільна мета: підтримка родин військовослужбовців»**, який спрямований на навчання педагогів щодо створення середовища психосоціальної підтримки у школі для членів родин військовослужбовців. Попередній запис на онлайн-курс буде відкрито у серпні 2024 року на сайті Про.Світ у розділі Курси.

В анкетуванні взяло участь **133 особи із 48 громад 18 областей України** (Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська області).

Серед респондентів є представники закладів загальної середньої освіти різних типів з різною наповненістю учнів (97%, рис. 1) та представники центрів професійного розвитку педагогічних працівників (3%).

Загалом, в анкетуванні взяло участь 50 учителів (37,6%), 29 практичних психологів (21,8%), 16 соціальних педагогів (12%), 15 заступників директорів (11,3%), 11 директорів (8,3%), 5 педагогів-організаторів (3,8%), 5 консультантів ЦПРПП (3,8%), 1 інженер з охорони праці (0,7%), 1 начальник служби у справах дітей (0,7%).

Рис. 1. Розподіл респондентів за кількістю учнів у ЗЗСО, у яких вони працюють

Анкету заповнювали ті педагогічні працівники, які безпосередньо спілкуються та взаємодіють із дітьми військовослужбовців та колегами, члени родини яких є військовослужбовцями.

Так, на запитання **чи є у закладі, де Ви працюєте діти чи колеги, у родинях яких є військовослужбовці, ветерани, загиблі, зниклі безвісти, військовополонені (військовослужбовці та цивільні)** отримали такі відповіді (таблиця 1).

Таблиця 1

Відповіді на запитання щодо наявності у закладах освіти дітей та педагогічних працівників, у родин яких є військовослужбовці, ветерани, загиблі, зниклі безвісти, військовополонені (військовослужбовці та цивільні)

Діти	Колеги, у яких є члени родини
→ діти військовослужбовців (131 особа)	→ військовослужбовці (127 осіб)
→ діти, у яких загинули на війні рідні-військовослужбовці (103 особи)	→ загиблі військовослужбовці (62 особи)
→ діти, у яких є безвісти зниклі військові члени родини (52 особи)	→ ветерани війни (42 особи)
→ діти ветеранів війни (51 особа)	→ військовослужбовці, які зникли безвісти (40 осіб)
→ діти, у яких загинули цивільні рідні під час воєнних дій (27 осіб)	→ які знаходяться у полоні (14 осіб)
→ діти, у яких є безвісти зниклі цивільні члени родини (17 осіб)	→ цивільні загиблі під час воєнних дій (6 осіб)
→ діти, чиї рідні знаходяться у полоні (15 осіб)	→ цивільні зниклі безвісти (5 осіб)

Запитання анкети були спрямовані на **визначення труднощів** у взаємодії педагогів з учнями з родин військовослужбовців та колегами, у яких в родині є військовослужбовці.

Маємо такі результати: 56% респондентів (75 осіб) зазначили, що не мають труднощів у комунікації із дітьми військовослужбовців, інші ж респонденти зазначили, що **відчувають труднощі у комунікації із дітьми таких категорій** (можна було обрати декілька варіантів):

- з дітьми, у яких загинули на війні рідні-військовослужбовці – 38 осіб;
- з дітьми військовослужбовців – 19 осіб;
- з дітьми, у яких є безвісти зниклі члени родини (військовослужбовці) – 15 осіб;
- з дітьми, у яких загинули рідні під час воєнних дій (цивільні) – 11 осіб;
- з дітьми, у яких є безвісти зниклі члени родини (цивільні) – 6 осіб;
- з дітьми, чиї рідні знаходяться у полоні – 6 осіб;
- з дітьми ветеранів війни – 2 особи.

Варто зауважити, що лише 5% респондентів відчувають **труднощі у комунікації зі своїми колегами** таких категорій, 45% вказали що не відчувають таких труднощів. Водночас 46% відповіли, що «буває по-різному», а 4% респондентам було складно відповісти на це запитання (рис. 2).

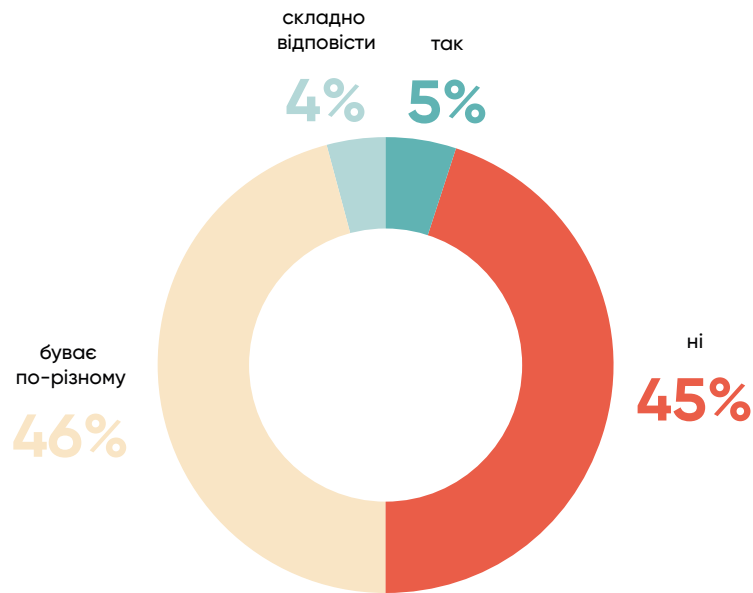

Рис. 2. Розподіл відповідей на запитання «Чи відчуваєте Ви труднощі у комунікації з колегами з перелічених категорій?»

У відповідях на наступні запитання респонденти ділилися своїм досвідом комунікації з дітьми та колегами із зазначених категорій. Це допомогло виокремити **проблеми та труднощі у спілкуванні та взаємодії, що виникають у шкільному середовищі між такими категоріями:**

- у дітей військовослужбовців з іншими учнями;
- в інших учнів у класі з дітьми військовослужбовців;
- у педагогів з дітьми військовослужбовців;
- у педагогів з їхніми колегами, у яких є члени родини військовослужбовці.

Виникають такі труднощі та проблеми:

→ **у дітей військовослужбовців з іншими учнями:**

- *труднощі в емоційній сфері:* діти відчувають тривожність, страх, стрес, образи на інших; мають агресивні реакції, розбіжності в емоційному стані, складнощі у контролі емоцій; часто бояться чи не бажають говорити на тему війни;
- *труднощі з усвідомленням, довірою та втрата сенсів:* важко усвідомити втрату, складність довіритись; занижена самооцінка, небажання навчатися, жити; сором'язливість, «втеча» від реальності, страх бути незрозумілим чи не знайти моральної підтримки, байдужість;
- *уникання, замкненість, самотність:* діти замкнені, усамітнюються, відсторонюються, уникають розмов; важко йдуть на контакт, мають мале коло спілкування; не хочуть обговорювати свою втрату; мають відчуття, що вони залишилися наодинці зі своїми переживаннями;

- *нерозуміння*: діти, батьки яких воюють, не розуміють чому інші батьки вдома; вони переконані, що їх не розуміють;
- *труднощі в адаптації і соціалізації*;
- *труднощі у взаємодії і спілкуванні*: менша активність при спілкуванні; дуже вразливі і потребують особливої уваги; цим дітям неприємно, коли тиша не дотримується іншими дітьми під час хвилини мовчання; найкращий товариш – телефон;

→ **в інших учнів у класі з дітьми військовослужбовців:**

- *труднощі у спілкуванні, взаємодії*: нерозуміння одне одного, їхніх проблем, чого ця дитина мовчить, відмовляється гратися та спілкуватися; складно налагодити довірливе спілкування; не завжди можуть знайти спільну мову; слабка комунікація; бояться образити, не вміють щиро виразити свої емоції; спілкуючись, діти зачіпають теми сімей, батьків, чим завдають неприємних відчуттів іншим; не завжди пам'ятають, що така дитина має психологічну травму і можуть словами зробити боляче;
- *нерозуміння як підтримати*: труднощі у висловленні співпереживання; не розуміють як саме підтримати однокласників; не знають як себе поводити з цими дітьми, як спілкуватися з ними; ніякують, бояться сказати зайве;
- *уникнення, відстороненість*: уникають спілкування, інколи відсторонені, не проявляють активності, відсутнє бажання працювати у парі чи групі;
- *труднощі в емоційній сфері*: проявляють агресію, байдужість, відчувають тривожність, страх; вони подекуди занадто емоційні, чим відштовхують від себе оточуючих; мають почуття провини, що у тих біда; не завжди себе контролюють; часто змінюється настрій, поведінка; не вміють емпатійно ставитись до інших та поважати чужі почуття;

→ **у педагогів з дітьми військовослужбовців:**

- *труднощі у наданні підтримки*: недостатній рівень знань, як реагувати, як діяти, як спілкуватися, як підібрати потрібні слова; упереджене ставлення (жалість); невміння надати психологічну підтримку; хвилювання; загальне напруження; як доречно відповідати на питання, як підбадьорити, як підготуватись до їхньої реакції;
- *непорозуміння, труднощі у налагодженні взаємодії, у спілкуванні*: різниця у розумінні ситуації, яка склалася; складно знайти спільну мову; діти бояться довіритись; нерозуміння чи ініціювати розмову самому чи чекати запиту від дітей; закритість дитини, відчуженість, байдужість; ретравматизація, при чому взаємна; труднощі при адаптації таких дітей, налагодженні роботи з ними, організації командної роботи; іноді доводиться проводити роботу з надмірною емоційністю цих дітей, у старшокласників – агресивністю чи замкненістю; зневага до вчителя;
- *труднощі в освітньому процесі*: небажання навчатися, учні не завжди готуються до уроків; зменшення зацікавленості; психологічний бар'єр – інколи треба ставити погану оцінку, а «рука не піднімається і не завжди виходить давати

другий шанс, або діти не хочуть другого шансу»; педагоги більше переймаються навчанням, аніж психологічним станом таких дітей; втрачені знання через цю ситуацію; важко не травмувати дітей, особливо на уроках історії; підлаштування викладу матеріалу під такі категорії; не завжди тонко відчувається межа обговорення даних проблем;

→ **у педагогів з їхніми колегами, у яких є члени родини військовослужбовці:**

- *складнощі у взаєморозумінні, підтримці:* Чи уникати теми? Чи це буде сприйняте як байдужість? Підбір необхідних слів підтримки. Як відповісти на питання: «Чому це сталось зі мною, коли навколо інші живуть, не переймаючись?»; «Часто вони озвучують думку, що в кожній родині мають бути військові, щоб оточуючі розуміли їхній біль та переживання. Але все одно це індивідуально, і кожна людина реагує по різному. Але мої колеги дозволяють собі такі їдкі коментарі»; «Як говорити, щоб не завдати болю»;
- *труднощі в емоційній сфері:* постійно плачу, коли починаю говорити з колегою і хочу підтримати її; іноді боїшся зайвий раз заговорити, щоб уникнути хвилювання чи сліз колеги.

Війна значною мірою впливає на психічне здоров'я та поведінку дітей. У анкеті педагогам було запропоновано пригадати свої спостереження і описати, як саме **змінюється поведінка дітей** військовослужбовців, у тому числі як ці діти реагують на **хвилини мовчання, виховні бесіди та заходи, пов'язані з темами війни**, чи беруть вони участь у таких заходах тощо.

Педагоги повідомили про такі **зміни у поведінці:**

- ↓ діти плачуть, інколи заглиблюються в свої думки; гіперчутливі;
- ↓ діти молодшої ланки можуть плакати, підходять в пошуках обійм;
- ↓ діти середньої школи стараються уникати розмов про особисте і ховають свої емоції за іншими розмовами, порушують дисципліну, підвищують голос;
- ↓ діти стали більш замкнені, сумні, серйозніші, відсторонені, мовчазні, стримані; деякі стають агресивними до тих дітей, чий рідні не є учасниками війни;
- ↓ у них частіше з'являються психосоматичні розлади: порушення сну, харчування, швидка втомлюваність, головні болі;
- ↓ вони все розуміють так, як не розуміють навіть вчителі, теми війни для них болючіші, але в заходах беруть участь активніше; подорослішали;
- ↓ діти мало розповідають про свою втрату, уникають зайвих розмов про це;
- ↓ діти стали більш свідомі, відповідальні; спостерігається високий рівень патріотизму, негативне ставлення до агресора; «проникаються» темами війни; гостро реагують на несправедливість;
- ↓ перепади настрою; неконтрольоване емоційне хвилювання, збудження;
- ↓ рідко дозволяють собі сміятися і веселитися, мало з ким спілкуються, ніби бояться чогось;
- ↓ дітям важко, вони переживають, їм боляче, але вони тримаються, бо цього вимагає оточення.

Під час проведення **хвилин мовчання, виховних бесід та заходів, пов'язаних з темами війни спостерігаються такі прояви поведінки** у дітей військовослужбовців:

- вони сумні, часто плачуть, хвилюються, проте беруть участь у всіх заходах, видно, що їм важко, але вони уважно слухають, інколи сильно засмучуються та закриваються;
- ті учні, у кого рідні на війні, самі нагадують про хвилину мовчання;
- більш відповідально почали ставитися до хвилини мовчання та до заходів, пов'язаних з темою війни; набагато емоційніше реагують на бесіди про війну;
- мають вдячність за хвилину мовчання;
- беруть участь у таких заходах, але їхня поведінка прихована, іноді обурюються на інших;
- можуть бути різні реакції: інколи взагалі не хочуть брати участь у будь-яких заходах, іноді мовчки та відсторонено беруть участь;
- учні пишаються своїми батьками, їхніми вчинками, але бувають моменти, коли закриваються від сторонніх, не бажаючи розвивати тему війни;
- для деяких болісні зустрічі з військовими;
- беруть активну участь у всіх заходах, що стосуються допомоги військовослужбовцям та вшанування пам'яті загиблих героїв;
- діти військовослужбовців залюбки долучаються до заходів, а от діти загиблих воїнів уникають розповідей і обговорень про їхню ситуацію;
- деякі учні ховають за посмішкою та іронією свої переживання.

Коли дітям потрібна підтримка, порада чи консультація, то найчастіше, за спостереженнями педагогів, вони **звертаються за допомогою** до класного керівника, практичного психолога, соціального педагога та інших фахівців (рис. 3).

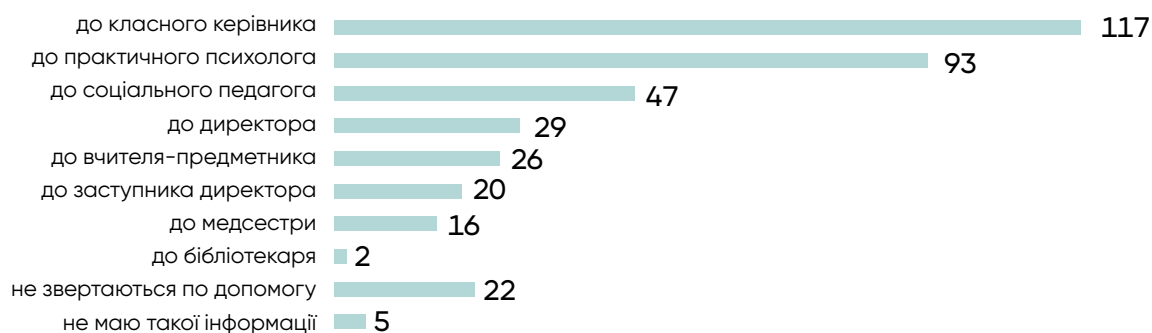

Рис. 3. Розподіл відповідей на запитання «До кого у школі звертаються діти зазначених категорій за підтримкою, порадою, консультацією?»

Учасникам анкетування було запропоновано оцінити своє розуміння того, як правильно **комунікувати, надавати психосоціальну підтримку дітям військовослужбовців та колегам, у родинях яких є військовослужбовці**, за 5-бальною шкалою (де 1 – зовсім не розумію, 5 – прекрасно розумію).

Переважною більшістю педагогів було обрано оцінки від 2 до 4, що говорить про недостатнє розуміння ними того, як на практиці коректно комунікувати та надавати психосоціальну підтримку як дітям, так і колегам таких категорій (рис. 4, рис. 5).

Чи розумію я як коректно комунікувати, надавати психосоціальну підтримку ДІТЯМ перелічених категорій (самооцінка педагогів)

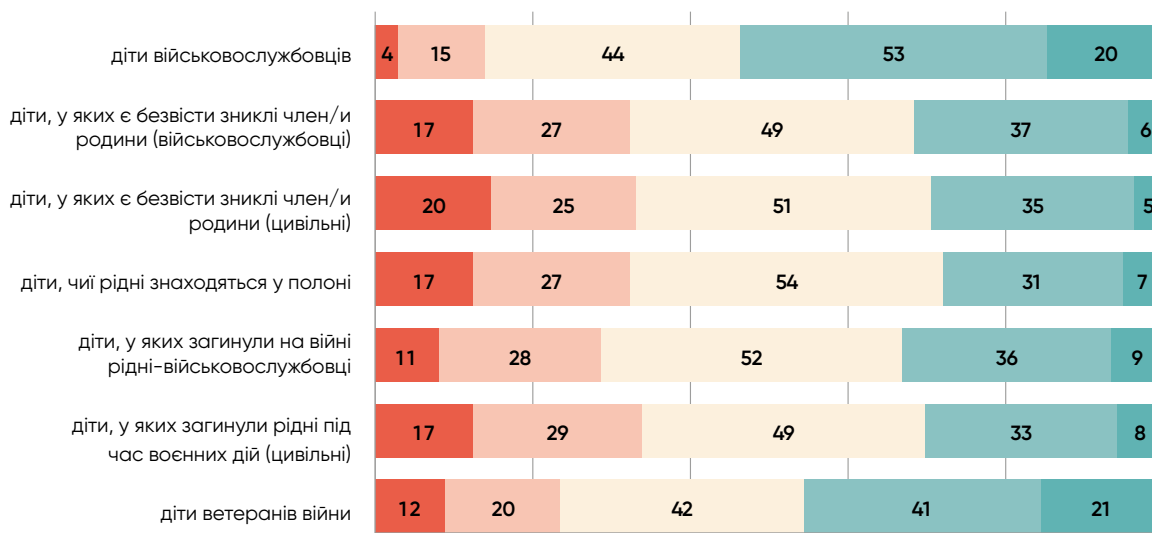

Рис. 4 Результати самооцінки респондентами розуміння того, як на практиці коректно комунікувати, надавати психосоціальну підтримку дітям перелічених категорій

Чи розумію я як коректно комунікувати, надавати психосоціальну підтримку КОЛЕГАМ перелічених категорій (самооцінка педагогів)

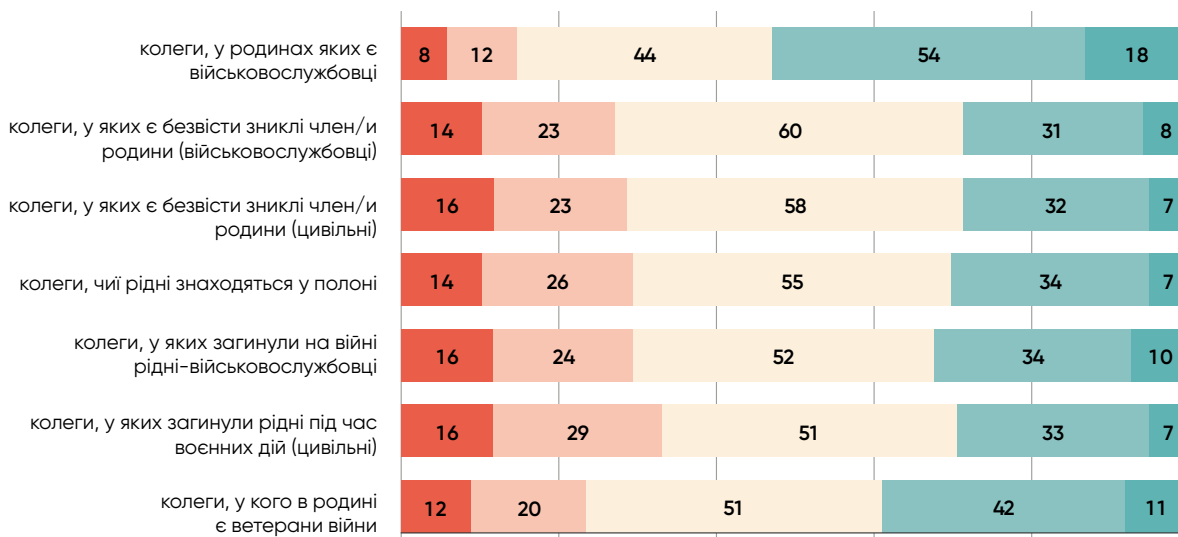

Рис. 5. Результати самооцінки респондентами розуміння того, як на практиці коректно комунікувати, надавати психосоціальну підтримку колегам перелічених категорій

● 1 бал ● 2 бали ● 3 бали ● 4 бали ● 5 балів

Аналізуючи результати самооцінки педагогів (рис. 4, 5), можна зробити висновок, що вони потребують навчання щодо взаємодії з учнями та колегами, у родинях яких є військовослужбовці. Це підтверджують і відповіді на наступні питання щодо **потреби у додатковому навчанні, роз'ясненнях чи порадах** щодо взаємодії з учнями чи колегами із зазначених категорій та чи потребі їхніх колег у такому навчанні.

Так, відповіли, що не потребують навчання у взаємодії з учнями лише 16 % педагогів та 12 % їхніх колег. 34,6 % респондентів не потребують навчання щодо взаємодії з їхніми колегами. Для майже 40 % опитаних у кожній із категорій було складно визначитися у тому, чи потребують вони такого навчання (табл. 2).

Таблиця 2

Відповіді респондентів на запитання чи потребують вони додаткового навчання, роз'яснень чи порад щодо взаємодії з учнями чи колегами із зазначених категорій та чи потребують їхні колеги такого навчання

Категорія респондентів та об'єкт взаємодії	Варіанти відповідей		
	Потребують навчання	Складно відповісти	Не потребують навчання
педагоги у взаємодії з дітьми військовослужбовців	51%	33%	16%
колеги респондентів у взаємодії з дітьми військовослужбовців	47%	41%	12%
педагоги у взаємодії з їхніми колегами, у родинях яких є військовослужбовці	25,7%	39,7%	34,6%

Ті, хто відповіли на попереднє запитання «так», вказали, **з яких саме питань чи розв'язання яких ситуацій вони потребують навчання, роз'яснень чи порад**, а саме:

→ **у взаємодії педагогів із дітьми військовослужбовців:**

- підтримка дітей військовослужбовців, особливо тих, у яких рідні в полоні або загиблі;
- як комунікувати з дітьми, щоб не завдати їм болю; якими діями чи вчинками заспокоїти дитину;
- коректна поведінка педагога із зазначеними категоріями учнів;
- як залучати до спільних заходів; на які теми не можна говорити?
- як допомогти їм подолати власну агресію; дії під час емоційного зриву дитини; практичні методики для заспокоєння дітей (істерика, паніка, депресія);
- як говорити про війну, її наслідки, втрату рідних, як пояснити дітям задля чого це все;
- як спілкуватись з дітьми різних категорій, як їх підтримувати та як їх навчати; з чого почати; яку ще допомогу їм надати;

- як поставити адекватну оцінку, щоб не травмувати таких дітей ще більше, але щоб було справедливо по відношенню до інших учнів класу;
- як працювати з класним колективом; як їх навчити коректно комунікувати;
- як діяти, якщо дитина не бажає говорити про власний досвід війни;
- потрібен психолог! та курс з підтримки (поради) для таких сімей;
- як допомогти дітям адаптуватись до нових умов життя;

→ у взаємодії колег респондентів із дітьми військовослужбовців:

- психологічна підтримка дітям зазначених категорій, тематика бесід; комунікація, правильний підхід, допомога, як не нашкодити; як реагувати, щоб не занижувати серйозність цих переживань та допомогти дитині подолати свої страхи і болі;
- як залучати до спільних заходів; на які теми не можна говорити; розв'язання ситуацій, пов'язаних із замкнутістю дітей даних категорій;
- як допомогти вчителю подолати власну агресію;
- як допомогти учням пережити горе і втрату; реагування на факт загибелі;
- курси психологічної підтримки;
- як побудувати довірливі стосунки; приклади запитань, бесід, вправи, що допоможуть встановити взаємодію і вирішити проблемні питання; що пережили або відчують ці сім'ї; особливості реагування дітей на травматичні події;
- коректне реагування на зміни в поведінці дітей; відпрацювання практичних навичок психологічної підтримки; практичні поради, кейси;
- як розпізнати проблему, щоб скерувати учня до відповідного фахівця;
- як згуртувати дітей різних категорій;

→ у взаємодії педагогів зі своїми колегами, які мають членів родини військовослужбовців:

- як правильно комунікувати; як підтримувати та надавати психологічну підтримку коректно у різних ситуаціях; як заспокоїти, як не нашкодити;
- як реагувати, коли колега проявляє агресію;
- як почати розмову; яких питань не варто взагалі торкатися;
- яку пораду дати;
- як повернути до комунікації в спільноті;
- практичні навички заспокоєння.

У педагогів запитали, які, на їхню думку, **потреби дітей військовослужбовців, можуть бути задоволені у шкільному середовищі**. Респонденти дали такі відповіді:

- психологічна підтримка та допомога;
- потреба у спілкуванні, зокрема з однолітками; можливість висловити свою думку та бути почутим;

- соціалізація;
- повернення у звичайну рутину життя;
- інтелектуальний та творчий розвиток здібностей; самовираження;
- індивідуальна допомога в навчанні у разі потреби;
- ігри, відволікання; дозвілля; залучення до позашкільної, виховної та суспільно-корисної роботи; допомога військовослужбовцям;
- потреби у захисті та безпечному освітньому середовищі;
- доброта, увага, емпатія, моральна підтримка; розуміння і прийняття;
- безкоштовне харчування, оздоровлення, пільги, матеріальна підтримка, гуманітарна допомога.

Також педагоги у своїх анкетах зазначили **як у закладах, де вони працюють, зараз підтримують дітей військовослужбовців:**

- психологічна підтримка, бесіди, групова робота, консультації з психологом, тренінги, організація соціально-психологічного патронату;
- залучення до позакласних заходів, ігри, екскурсії; гурткова робота; додаткові арт-заняття та спортивні заходи; заняття у кімнаті терапевтичної іграшки; здоров'язберігаючі заходи; спорт; читання книг; відвідування мистецьких заходів; участь у волонтерських проєктах, конкурсах; поїздки вихідного дня;
- забезпечення безкоштовним харчуванням, оздоровлення, подарунки до свят;
- робота класних керівників: індивідуальні бесіди та консультації, години спілкування; розвантажувальні заняття на перервах та бесіди з елементами тренінгу на уроках;
- рівне, коректне ставлення, їх підтримують, їм допомагають, але не афішують цього, без зайвої опіки; дружні стосунки дітей і вчителів; поради, спілкування;
- розмови з родиною; підтримка і консультування щодо оформлення документів;
- спостереження за дитиною;
- допомога і реалізація у навчанні;
- теоретичні та практичні заходи для вчителів, щоб допомогти їм працювати з такими дітьми;
- розмови з учнями про війну, про полеглих героїв, про подвиги військових, про їх жертвність, про необхідність пам'ятати сьгоднішні події; вшанування пам'яті загиблих.

Ми попросили респондентів описати в анкеті одну або декілька знеособлених **типів ситуацій спілкування з учнями** зазначених категорій або ситуацію із ними, яку би їм хотілося розв'язати, отримати рекомендацію, пораду. Узагальнено ці ситуації стосуються таких тем:

- ◆ підтримка дітей під час онлайн-навчання;
- ◆ робота із батьками;
- ◆ робота у складних випадках (самоушкоджуюча поведінка, немає стимулу жити); що робити під час захисних реакцій дітей (сміх, плач, замкненість, замороженість, зниження пізнавальної активності, відстороненість);

- ◆ робота педагогів над собою, контроль емоцій;
- ◆ особливості підтримки, заспокоєння чи відволікання дітей в різних ситуаціях;
- ◆ підтримка у ситуаціях, що виникають під час хвилин мовчання, чи інших заходів; як не травмувати інших, під час виховних чи навчальних заходів;
- ◆ як працювати із дітьми різних категорій;
- ◆ рекомендації для однокласників; чи торкатися болючих тем, тощо.

Повний перелік відповідей на попереднє питання та детальний опис анкетування можна переглянути в протоколі за результатами анкетування педагогічних працівників щодо особливостей взаємодії у школі з учнями та педагогами, у родинях яких є військовослужбовці, загиблі, зниклі безвісти, військовополонені.

Загалом, аналізуючи результати анкетування, можна сказати, що залежно від ситуації педагоги та інші діти не завжди знають як правильно комунікувати із такими категоріями дітей та колегами. У їхній взаємодії виникають непорозуміння, розбіжності, недосказаність. У педагогів та учнів у класі є бажання допомогти тим, хто цього потребує, проте вони не завжди можуть справитися зі своїми емоціями та відчуттями. Тож надалі є потреба у напрацюванні матеріалів, курсів та інструментів з цих тем для надання своєчасної та якісної підтримки дітям у шкільному середовищі.

Центр інноваційної освіти «Про.Світ» – це громадська організація, яка з 2014 року працює з метою посилення спроможності освітян та освітніх інституцій еволюційно зростати та втілювати зміни заради сталого розвитку людського потенціалу.

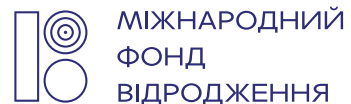
 про.себе

 про.спільноту

 про.Україну

Матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Матеріал представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду «Відродження».

 prosvitcenter.org

 fb.com/CenterPro.Svit

Київ Україна, 2024